

Belçika Ermeni Demokratlar Derneği – SEÇİM SONRASI KIRILGAN DÖNEMİN SORUMLULUKLARI ÜZERİNE

Posted on 17/06/2026

Ermenistan’da savaş sonrası altı yılın üzücü gelişmeleri öyle bir bunalıma erişti ki, ilgisiz kalmak mümkün değil. Biz de Ermeni diasporasının küçük bir kesimi olarak endişe duyduğumuz bu durum üzerine samimi görüşlerimizi dile getirmeye ve en önemli noktalarda öneriler yapmaya çalışacağız.

Son seçimler bir yandan Türk talepleri ve tehditleri, bir yandan Rus baskıları altında yaşandı. Birincisine uyum gösteren Başbakan Paşinyan dönüp kendi halkına seslendi: “Eğer ki Sivil Sözleşme Partisi anayasal çoğunluk elde etmezse Eylül ayında feci bir savaşla karşılaşacağız!”. Dehşet verici bu mesaj daha baştan seçmenlerin özgür iradesini bağlama denemesiydi ve şüphesiz kendi rolünü oynadı.

Buna paralel olarak Rus yanlısı muhalif liderlere karşı tehditkar ve aşağılayıcı seçim kampanyası ve siyasi kovuşturmalar, yine Artsakhlılara karşı nefret tohumları eken benzer çıkışlar ortamı gerdi. Ve bunlar yıllardan beri Aliyev’in aynı türden provokatif sözlerine muhatap olup da genişçe tahammül gösteren ve asla cevap vermeyen bir başbakanın halleriydi. Yani dışarda karşıtına haddinden fazla “yapıcı”, içerde ise rakiplerinin “köklerini kazımaya” varan yıkıcı davranış!.. Tehlikeli iç kutuplaşma içinde son dönemin en olumsuz faktörü bu oldu.

Seçim sürecinde Ermenistan’ın yönelimine etki etmek için Rusya’nın verdiği sert yankılar da çelişkiyi keskinleştirdi. Ondan yana olan muhalif güçler de kendi paylarına olumsuz etkide

bulundular bu gidişe. Her şeyden önce onlar geçmiş içinde yenilgiye götüren sebepler arasındaki kendi günahlarını kabul etmeyerek, sonra halkın kendilerinden bıkkınlığını dikkate almayarak ve muhalif alanda paranın gücüyle ağır basmaya çalışarak sağlıklı alternatiflerin öne çıkmasına engel olup ümitsiz halkın gözünde mevcut yönetimi yine tercih edilir hale getirdiler.

Artsakh'tan sonra Ermenistan'ın varlığını tehdit eden iki komşularını itaatkârlıkla yatıştırmaya çalışan siyaset barışı güvenceye almıyor. Evet, savaştan kaçınmak gerekir, fakat tutulan yol ne o tehlikeyi önleyebilir, ne de mevcut Ermenistan'ın parçalanmasına yönelik başka yöntemleri engelleyebilir.

Başbakanın güya bu tehlikeleri önleme ve Ermenistan'ın uluslararası tanınmış sınırlarıyla egemen varlığını güvenceye almaya yönelik siyaseti açıkça bu amacın tersine rol oynayan son derece yanlış ve tehlikeli bir siyasettir. Onun bir ideoloji gibi sunduğu "Gerçek Ermenistan" sloganı ve buna eşlik eden tüm diğer söylemleri, aslında ideolojiden yoksun ve sadece kendisinden istenenleri yerine getirmekle güvende olacağını zanneden akılsız bir pragmatizmin ürünüdür.

Bu Ermenistan'ın bağımsızlığına değil, fakat kendi iktidarının devamına fayda sağlayabilir. Çünkü lafta Ermenistan Cumhuriyeti'ni "hiçbir zaman olmadığı kadar bağımsız kıldığını" söyleyen Paşinyan, gerçekte onun yönetimini ABD ile anlaşmalı şekilde iki Türk devletinin iradesine tabi kılıyor, onların vasalı durumuna getiriyor.

"Gerçek Ermenistan" her şeyden önce tarihsel hafızayı silme denemesiyle, ulusal değer ve sembollerden vazgeçmesiyle, adalet duygusunu bastırma ve soykırım konusunda inkarcılığa prim vermesiyle, Artsakh mücadelesinin en baştan yanlış olduğunu söylemesiyle onurlu duruştan yoksun bir siyasettir. Onursuz bir barış düşmanın daha fazlasını yutma iştahını da dizginlemez. Hiç çıkışı olmayan durumlarda düşmanın merhametine sığınmak da bir seçenek olabilir. Hele ki o, yan yana yaşamaya mahkum olunan bir komşuysa. Fakat bu

bakımdan sormak gerekir, iki komşu devletin fitratında merhamet var mıdır? Buna olumlu yanıt veremeyiz. Öyle ki, Ermenistan'ı vasal olarak tutmayı da bir gün fuzuli görüp iki taraflı paylaşım ile ortadan kaldırmayı tercih edebilirler.

Şüphesiz durumu ağırlaştırılan şey Ermenistan'ın dış siyaset seçeneklerinin de son derece sınırlı ve biri ötekenden problemlili olmasıdır. Hem Rusya'yla, hem ABD ve AB'yle dengeli ve çeşitlendirilmiş dış ilişkileri savunmak yanlış değil. Buna bir diğer büyük güç Çin'i de eklemek gerekir. Fakat küçük ve zayıf Ermenistan'ın Türkiye'yle ve hatta Azerbaycan'la kıyaslanacak bir manevra kabiliyeti yoktur. Onlar aynı anda her biriyle ayrı ayrı dans edebilir, ama Ermenistan edemez. Ona gelince "İki sandalyeye birden oturamazsın, tarafını seç" diyorlar. Bu haksız dayatmaya itiraz etmek, kimsenin kölesi olmadığımızı savunmak, fakat kapasitemizin sınırlarını da bilerek bilgece davranmak zorundayız.

Rusya yerine ABD'ye bahşedilen Meğri yolu bu bakımdan daha problematik olmuştur. Eğer ki yenilgiden sonra Rusya'nın tek müdahil olarak imzalattığı üçlü mutabakata bağlı olarak Ermenistan Meğri yolunu onun denetiminde açmayı tercih etseydi, bu sayede Artsakh'tan geriye kalanın Laçin bağlantısıyla beraber korunması mümkün olabilirdi. Bunun yerine Artsakh üzerinde Azerbaycan'ın "egemenlik hakkı"nı tanımak Artsakh'ın kaybına yol açtığı gibi, Türklerin "Zengezur Koridoru" hedefine de yeni bir fırsat sundu. Bu defa devreye giren ABD bölgedeki jeopolitik denkleme kendi ağırlığını koydu. Bu durum hem Rusya'yı, hem de İran'ı rahatsız etti. Rusya Ermenistan'ın Avrupa Birliği'ne üyelik başvurusunu da kendisine karşı yorumlayıp Avrasya Ekonomik Birliği'nden onu çıkartmak ve ekonomik krize sürüklemekle tehdit etti. Gerginliğin tırmanması halinde onun Gürcistan ve Ukrayna örneklerinden sonra Ermenistan'a da askeri müdahalede bulunma ihtimali hafife alınamaz.

Rusya'nın müttefik saydığı Ermenistan'ı son dönem çok fena ortada bıraktığı ve kendisine daima bağlılık gösteren Artsakh'ı da Türklerle çıkar birliği ağır basınca harcadığı açıktır. Bu nedenle güvenilemez, fakat Rusya ile düşmanlaşmanın Ermenistan'a yeni bir felaket getirme riski de yadsınmaz. Tarihimiz Batılı devletlerin de benzer satış örnekleriyle dolu olduğu

için, ondan yüzünü çevirip batıya dönmek daha güvenli olmayacaktır. İran da doğal bir müttefik ve iki Türk devleti karşısında dengeleyici bir bölge gücü olarak dikkate alınmak zorundadır. Bu nedenle biz TRİPP projesinin yarattığı kaygıların Rusya ve İran açısından kabul edilebilir şeylerle nötralize edilmesini salık veririz. Tehdit altındaki Syunik bölgesinin güvenliği için İran'la ikili anlaşma ve askeri işbirliğine de gidilmesi iyi olur.

Seçim sürecinde tam da o riskten dolayı muhalefet tarafından gündeme getirilen Aliyev'in "Batı Azerbaycan" söylemi, Paşinyan tarafından "Bize Azerbaycan'ın narativleriyle gelmeyin" gibi sınırlı tepkilerle karşılandı. Kendisi bunu durduk yere Ermeni halkını terörize eden asılsız bir şey saydı ve hatta "serserilik" olarak niteledi. Fakat Aliyev "300 bin Batı Azerbaycanlı'nın ata topraklarına geri dönüşü" talebini uluslararası konferans ve forumlarda ileri sürüyor, Ermenistan'ı bunun için "Batı Azerbaycan Topluluğu ile diyaloga girmeye" davet ediyor ve çağrısına resmi yanıt verilmesini istiyordu. Bakü'de 5-6 Aralık 2024'te düzenlenen "Geri dönüş hakkı" konferansının sonuç bildirgesini Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunarak meşruiyet sağlama girişiminde bile bulunmuştu. Paşinyan bu konunun Azerbaycan'la Ermenistan arası ilişkilerde gündeme gelmediğini söyledi. O halde sormak gerekiyor, ikili ilişkilerde Aliyev gündeme getirmediyse Paşinyan'ın getirip ondan açıklama istemesi gerekmez miydi?

Bu "duymazlıktan gelme" siyaseti onun tuzağına düşmeye karşı bilinçli bir tavır gibi gösteriliyor. Fakat tam tersine, yanıtı bırakmak konuyu hiç bilmeyen dünyanın gözünde Aliyev'in iddialarına meydanı boş bırakmak demektir. Özellikle o dönem (1988-1991 arası) zorunlu göçler karşılıklı olduğu ve Azerbaycan'dan kaçan Ermeniler üç kat fazla sayıda olduğu için tek taraflı bir dönüş talebinin kabul edilemezliğini resmen ilan etmek çok önemlidir. Azerbaycan'ın bu dönüş zorlamasıyla amaçladığı şey Syunik, Vartenis ve Geğarkunik bölgelerinde demografik yapıyı değiştirmek ve sonra da o bölgeleri Ermenistan'dan kopartmaktır. Bunun için Türkiye ile birlikte, onun Hatay ve Kıbrıs modellerinden esinlenen planlar yaptıklarını gösteren videolar var. Bu nedenle konu ciddiye alınmalı, oldu bittilere fırsat verilmemelidir.

Dışarıdan Anayasayı değiştirme zorlaması yazılı hiçbir mutabakata dayanmadığı ve iç işlerine müdahale anlamına geldiği için Ermenistan'ın kendini mecbur hissetmemesi gereken bir şeydir. Mecliste anayasal çoğunluğun sağlanamadığı durumda Paşinyan'ın önceden şifahi olarak verdiği söz de hükmünü yitirir. Barış Anlaşması'nı imzalamayı bu şarta bağlamış olan Aliyev'in hukuken mümkün olmayan bir şeyi fiilen zorlaması iç işlerine müdahalenin daha açık bir boyutu olur. Buna karşı duruş o gerekçenin ortadan kaldırılması ve barışın imzalanması yönünde Ermenistan'ın dış destek bulmasına imkan verecektir. Ona rağmen gayrı-meşru dayatmalarda ısrar etmesi Azerbaycan'ın lehine olmaz. Bunun için diplomatik alanda Ermenistan özgüvenli ve kararlı davranmayı bilmelidir.

Dışarda güçlü olmanın şartı ise içeride bütün çelişkilere rağmen asgari bir konsensüsle birlik sağlayabilmektir. Meclis aritmetiğine etki eden ihlalleri açığa çıkartma ve giderme dışında seçim sonuçlarının zorlanması anlamsız olur. Tümünden iptal etme ve yeniden seçime gitme talebi kabul görmeyeceği gibi sokak gösterileriyle yönetimi değiştirme çabası da gerilimi tırmandırmaktan başka bir şeye yaramaz. Geçen yıllarda görülmüş olan durumların tekrarı bile yıpratıcı olacakken daha kötü senaryolar dışarda Ermenistan'ın yararına değil, zararına olur. Bu nedenle muhalefetin yapması gereken şey gerek meclisteki gücüyle, gerekse uyarıcı toplumsal etkinlikleriyle Paşinyan yönetiminin aşırı tavizkâr siyasetine dur demek ve onu frenlemeyi bilmektir.

Başbakanın ise geçen dönem seçilirken Artsakh'ı kararlılıkla korumaya ilişkin verdiği sözlerden sonra onun kaybına yol açan tavizlerini ve bugün tam tersi ajitasyona dönüşen siyasetini iyi bir muhasebe etmesi, Artsakh konusundaki keskin dönüşünün ve Soykırım gerçeğini sorgu altına alarak Türk inkarcılığına prim veren tutumunun tabanda belli bir erimeye neden olduğunu da bilmesi gerekir. Türk medyasında onun muğlak sorgulayıcı söyleminden cesaret alarak ve tabii çarpıtma yoluyla iddia ediyorlar ki "Paşinyan Ermeni Soykırımı'nın palavra olduğunu söylüyor!". Dolayısıyla ondan beklediğimiz kendine gelmesi ve daha ciddi duruş göstermesidir. Oy kaygısıyla değil ama, yeni dönemde öyle devam ederse korunacak bir şey kalmayacağı gerçeğiyle silkelmesi gerekir.

Son seçimde kendi partisine verilen oyların yüzde yüz organik, meclise giren diğer partilere verilen oyların ise yüzde yüz rüşvetle toplanmış olduğunu ileri sürmesi, “onlara parasız tek bir kişinin bile oy vermediği” iddiasında bulunması, yüzbinlerce insanı töhmet altında bırakan eşi görülmemiş bir toplumsal iftira örneğidir. Oysa böyle bir sonuçtan sonra “Beni seçenlerin de, seçmeyenlerin de Başbakanı olarak herkesi kucaklıyorum” gibi olumlu bir söz söylemesi beklenirdi.

Yanısıra rakip partilere yönelik tehditlerde bulunması, üç lideri de içeri tıkma niyetini ilan etmesi, Katoğikos’u tasfiye ve kiliseyi denetim altına almaya yönelmesi, kendisini eleştirenleri bir bir tutuklatması, yakın örneğini Türkiye’de gördüğümüz otoriterleşmenin benzeri olarak düşündürücüdür. Eski Cumhurbaşkanı Koçaryan’ın sorumlu tutulduğu kanlı olayları aydınlatmak ve keza büyük yolsuzlukları açığa çıkartmak için Başbakan’ın geçen sekiz yılda sonuç verici şeyler yapmayıp şimdi tekrar aday olarak karşısına çıktığında kararlılık vurgulaması, onun hukuki gereklerden çok siyasi hesaplarla hareket ettiğini gösteriyor.

Bunları da kendi payına düzeltmesi gereken önemli hususlar olarak Başbakan ve ekibinin dikkatine sunmakta yarar görüyor, her kanattan siyasetçileri Ermenistan’ın geleceği için daha sorumlu davranmaya çağırıyoruz.

Bağımsızlıktan beri Ermenistan’da iktidarı paylaşan yöneticilerin hepsi bugün içinde bulunulan durumdan birinci dereceden sorumlular. Devlet bütçesini ve topluma ait değerleri talan ve çarçur etmeye değişik boyutlarda ortak oldular. Son yönetimin yolsuzlukla mücadelede öncekilerden farklı olma iddiası var, fakat durum o kadar temiz görünmüyor ve iktidar nimetlerinden çeşitli biçimlerde yararlanma olayı devam ediyor. Yine hepsi kendi ülkesi ve toplumunun çıkarları yerine başka devletlerin çıkarlarına hizmet ettiler. Bugün de her biri kendi günahlarıyla yüzleşmeksizin ötekileri suçluyor. Karşılıklı öfke ve nefret diliyle düşmanlık tohumları ekiliyor, suni kamplaşmalar geliyor. Bu gidiş iç çatışmalara yol açma ihtimaliyle tehlikelidir.

Bugün hangi taraftan olursak olalım, Ermeni halkı olarak bizleri birbirimize düşman etme yönündeki söylem ve hareketlere karşı mücadele etmeliyiz. “Hain, satılmış, kaçkın” ve benzeri ucuz ithamlara tevessül etmeyelim. Düşünce ve eleştirilerimizi yapıcı tarzda dile getirelim.

Ermeni insanı olarak binlerce yıldan beri, devletsiz geçen uzun dönemler dahil, çok zorluk ve badirelerden geçerek bugünlere gelebildik. Toplumsal dayanıklılığımız tarihin testinden başarıyla çıkmış sayılır. Bireysel olarak çoklarımız zeki ve yeteneklidir. Tarihimizin derinliklerinden gelen birikimle bu zorlukları da aşabilecek güçteyiz. Yeter ki bizi çevreleyen oyunların dışına çıkıp birlik ve bütünlüğümüzü sağlayabilelim.

Bize empoze edilen şu veya bu küresel gücün himayesine girmek ya da varlığımızı tehdit eden düşmanın iradesine teslim olmak yerine, öz gücüne güveni esas alan bir savunma konsepti geliştirelim. Diaspora Ermenilerinin çok yönlü desteğini de çeken bir anlayışla ulusal birliğimizi pekiştirip en uygun dış politikaları beraberce şekillendirmeye çalışalım.

Ancak böyle hareket etme durumunda bugün oldukça yorgun, kaygılı ve ümit kırıklığı içindeki Ermeni insanının kendine gelmesi ve geleceğini belirlemesi mümkün olabilir.

15.06.2026

Belçika Ermeni Demokratlar Derneği